

Személy felismerési kísérlet a magyar bíróságok döntéseiben

Bevezetés

Az első pillanatban elírásnak is tűnhet a címben szereplő kísérlet szó, ám nem az. Tudatosan választottam a Be. (2017. XC. tv.) által ismert felismerésre bemutatás helyett. Indokul elmondom, hogy az elmúlt hét éves kutatásom során arra a megállapításra jutottam, hogy önmagában a kettős – büntető eljárásjogi és kriminalisztikai – intézmény jelenlegi elnevezése is sugalmazó, hovatovább befolyásoló lehet. Már önmagában a „bemutatás” szó arra sarkallja az egyébként a hatóságnak is sokszor megfelelni kívánó felismerőt, leggyakrabban a bűncselekmény sértett tanúját, hogy a bemutatott személyek (fényképek, videófelvevételek, tárgyak, hangok, stb.) közül válasszon. Hogy mindenképpen válasszon. A megfelelési kényszer pedig veszélyes fordulatot vehet. Nevezetesen, hogy a büntetőügyekben előforduló legrosszabb forgatókönyv és végkimenetel, a justizmord, a téves ítélet is bekövetkezhet.

Volt és van ilyen sajnos mind a világban, mind hazánkban. Az amerikai kutatások szerint az egyik „legveszélyesebb” nyomozási cselekmény a felismertetés, mivel a kezdeti téves személykiválasztást csak nagyon nehezen lehet ellenőrizni, korrigálni, figyelmen kívül hagyni az egész büntetőeljárásban. Így aztán szinte egyenes út vezet a „wrongful conviction”-hoz, a hibás sorsfordító döntéshez.

Az amerikai – 400 ügynél járó – innocent projekt adatai szerint a justizmord ítéletek 71%-a mögött téves felismerések szerepeltek. Spinney vizsgálatában ezek 75%-ot, Collins és Jarvis vizsgálatában 77%-ot tettek ki.¹

A magyar múltból az 1957-es Martfű környékén elkövetett, szexuális motivációjú emberölési ügyet emelem ki. Ebben a jogerős (halálbüntetésből átváltott) életfogytiglan szabadságvesztését töltő K. János már 11 évet letöltött, amikor kiderült, hogy a valódi tettes K. Péter volt. K. János hamis beismerő vallomása mellé téves felismerő tanúk is jelentkeztek, akik látták (majd kiválasztották) a bűncselekmény helyszíne környékén.²

---

¹ Spinney, L.: Line-ups on trial. *Nature*, 2008/453. 442-444. Egy másik amerikai kutatás eredménye szerint a téves ítélettel végződő esetek 77 %-ában játszottak közre a szemtanúk tévedései. Lásd: Collins, J.- Jarvis, J.: *The Wrongful Conviction of Forensic Science*. Crime Lab Report 2008. http://www.crimelabreport.com/library/pdf/wrongful_conviction.pdf. (2021. március 17.); <http://www.innocenceproject.org>. (letöltve 2021. január 18-án); Morris, Ph. : *Imprisoned While Innocent*. *Natioanal Geographic*, 2021/3. 66-93.

² Lásd erről részletesebben: Katona Géza: *A bűnüldözés fél évszázada*. BM Kiadó, Budapest, 193-195. o.; Kovács Lajos: *A Mór megtette...* Korona Kiadó, Budapest, 2009. 248-255.

A közelmúltból pedig a 2002. május 9-én a móri Erste bankfiókban elkövetett, 8 emberéletet követelő rablási ügyre utalok, amelynek tetteseként a bíróság jogerősen életfogytiglani szabadságvesztésre ítélte K. Edét, akit több felismerő tanú is látni vélt a bank ajtajában. Néhány évvel később, pontosan 2007-ben derült ki, hogy a bűncselekményt két másik személy követte el, K. Ede semmilyen módon nem vett részt benne, nem állt a bank ajtajában az elkövetéskor.³

1. A felismerések osztályozása

Kutatásom során áttekintettem a magyar bíróságok nyilvánossá tett döntéseiből a felismerésre bemutatást érintőket. Számuk meghaladja valamivel a kétezret. Ezek javarésze első és másodfokon a bizonyítékok értékelése körében foglalkozott a Be. szerinti felismerésre bemutatással. A jogalkotás és jogalkalmazás számára úgy vélem azok hasznosak, így azokat válogattam ki és elemeztem két fejezetben, amelyek valamiféle anomáliára mutattak rá. Amelyekből következtetéseket vonhatunk le a leggyakoribb kriminalisztikai és büntető eljárásjogi hibákra, és amelyek nyomán megfogalmazhatók a hazai jogalkotóknak és jogalkalmazóknak szóló fejlesztési üzenetek.

A feldolgozott bírósági határozatokat a felismerés tárgya szerint csoportosítottam. Így:

- a) személy-
- b) fénykép-
- c) videó-
- d) hang-
- e) tárgyazonosítások blokkjait különböztettem meg.

A személy- és fényképezés azonosításokat érintő nagy számú eseti döntés miatt tovább bontottam ezt a két csoportot:

---

³ Lásd erről részletesebben: Dezső Antal védőbeszéde a móri mézszárlással vádolt K. Ede védelmében. In: Tóth Mihály (szerk.): Híres magyar perbeszéd. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2013. 334-368. o.; Hack Péter: Az igazságszolgáltatás kudarcai. In: Fenyvesi Csaba (szerk.): A Magyar Büntetőjogi Társaság Jubileumi Tanulmánykötete. Budapest-Debrecen-Pécs, 2011. 36-37. o.; Kovács Lajos: A Mór megtette... Korona Kiadó, Budapest, 2009. 370. További téves azonosítású magyar és külföldi ügyekről olvashatók még: Handrik Adél: A justizmordok okai – tévedési források a büntetőeljárásban. Belügyi Szemle, 2011/9. 41-63. o.; Katona Géza: Még egyszer Magda János bűnügyéről. Belügyi Szemle, 1986/8. 96-104. o.; Fenyvesi Csaba: A kriminalisztika tendenciái. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2014, 2017. VII. fejezetében.

- a) egyrészről a személy, illetve fénykép felismerési hibákat észlelő, megállapító;
- b) másrészről személy, illetve fénykép felismerési hibákat nem észlelő (vagy a hibákra hivatkozást elvető) másod-, harmadfokú, illetve kúriai felülvizsgálati döntésekre.

Jelen tanulmányomban – a terjedelmi korlátok miatt – csak a személy felismerések említett két osztályából mutatom be néhány tanulságos ügy lényegi mondanivalóját. (Zárásként pedig megjelenítem a konklúziókat.)

2. Személy felismerés szabálytalanságok megállapításával

A Fővárosi Ítéltábla, mint másodfokú bíróság a 2008. év október hó 8. napján tartott nyilvános ülésen meghozott 3. Bf. 66/2008/17. sz. ítélete indokolásában megállapította:⁴

Az ügyészség vitatta a felismertetési eljárás törvényességét is. Kifejtette, hogy az előben történt felismertetési jegyzőkönyvekhez a nyomozati iratok 669-671. oldalain két darab kép van befűzve 2004. év október hó 12-i dátummal, amelyeken összesen három ugyanazon személy látható, de nem készült olyan melléklet, amely feltüntetné, hogy melyik számmal ellátott személy a vádlott (vádlottak), illetve az indifferens személy (személyek).

A 3-as tanú tárgyalási előadása szerint 5-6 ember közül üveggal mögül kellett kiválasztani a lehetséges elkövetőket és ő mindkét vádlottat határozottan felismerte. Ellenben nincs olyan melléklet az iratok között, amely az üveggal mögötti személyek felsorolását, felállítási sorrendjét ellenőrizhetővé teszi.

Felmerül a kérdés, ha 5-6 személy közül kellett kiválasztani a vádlottakat, miért került befűzésre a nyomozati iratok közé az a két fényképfelvétel, amin csak három személy látható, de nem ismert kik ők, hol van az a melléklet, amely elengedhetetlen részét kell, hogy képezze a felismertetésnek. Nélkülözhetetlen lett volna az elsőfokú bíróság részéről a felismertetéseket végző rendőrök tanúkenti meghallgatása a felismertetés körülményeit illetően.

Az I. r. vádlott védője kifejtette, hogy a szagmintákat nem kezelték megfelelően, a két vádlott mintái ugyanazt az azonosítási számot kapták, jóllehet minden egyes mintát külön azonosítóval kell ellátni. Erre tekintettel a szagminta eredménye kétséges, indítványozta a bizonyítási anyagból történő kirekesztését. A felismerésre bemutatás körülményei álláspontja szerint nem ellenőrizhetőek, törvényessége szintén kétséges, így bizonyítékként ez sem vehető figyelembe. A szagminta és a felismerésre bemutatás,

---

⁴ Csak a szorosán a felismeréshez kötődő bekezdéseket emelem ki az egyes (bűnösítő, felmentő) döntésekből, függetlenül az ügy lezárásának mikéntjétől. (Pl. lehet, hogy a felismerésre bemutatást kizárta a bíróság a bizonyítékok köréből a feltárt szabálytalanságok miatt, ám egyéb bizonyítékok alapján még történhetett felelősségre vonás is.)

mint bizonyíték kirekesztése után az I. r. vádlottal szemben nem állapítható meg terhelő bizonyíték.

A bizonyítás anyagát értékelve azonban a másodfokú bíróság teljes egészében osztotta azt az ügyészi és védői okfejtést, amely a felismertetési eljárás lefolytatásának törvényességét érintette.

A Be. 122. § (1) bekezdése alapján a tanúnak felismerésre legalább három személyt kell bemutatni, és a 123. § (5) bekezdése értelmében annak lefolyását kép vagy hangfelvevővel, vagy egyéb berendezéssel rögzíteni kell, amelyet az iratokhoz kell csatolni. A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell a személyek felállítási sorrendjét és azt is, hogy a bemutatott személyek közül melyik sorszámú helyet foglalja el a terhelt és melyik sorszámú helyet az indifferens személyek.

Valamennyi felállítási sorrendről fényképfelvételt kell készíteni.

Az I. r. vádlott felismertetésre bemutatásáról készült fényképfelvételek - a nyomozató hatóság 01321-447/2004 bü. számú jelentése szerint - műszaki okok miatt nem voltak letölthetők, a jegyzőkönyvek pedig a felállítási sorrendet és az indifferens személyek megjelölését nem tartalmazzák.

A II. r. vádlott felismertetésének bemutatásáról készült jegyzőkönyvek ugyancsak nem rögzítik a sorrendiséget és a II. r. terhelt valamint az indifferens személyek felállási helyzetét.

A nyomozati iratoknál lévő és a felismertetési jegyzőkönyvek mellékletét képező fényképfelvételek három személyt ábrázolnak, amelyek közül - feltételezhetően - az egyikük A II. r. vádlott, de az előbb részletezett konkrét adatok hiányában ez teljes bizonyossággal nem állapítható meg. Ugyancsak nem állapítható meg minden kétséget kizáróan, hogy az I. r. vádlott szerepel-e a fényképfelvételeken, márpedig a törvényben megkívánt legalább három személy közül két személynek indifferensnek - és nem a gyanúsítottaknak - kell lenni.

A 3-as tanú az elsőfokú tárgyaláson akként nyilatkozott, hogy a felismertetés során 5-6 ember állt fel és azok közül kellett kiválasztania azt a két személyt, aki a parkban a padon feküdt, illetve ült az 1. tényállási pontban leírt bűncselekmény elkövetése előtt. A nyomozati iratoknál fellelhető fényképfelvételek azonban csak három személyt ábrázolnak.

Az előzőekben kifejtettek alapján a másodfokú bíróság az alábbiakra kíván rámutatni:

A Be. 122. §-ában szabályozott felismertetésre bemutatás olyan bizonyítási eljárás, amely a felismerő személy nyilatkozatával válik a bizonyíték forrásává, azaz a bizonyíték megszerzése érdekében végzett eljárás. Következésképpen az így nyert bizonyíték felhasználása során - minden esetben - értelemszerűen érvényesülnek a bizonyítás törvényességére, a bizonyítékok értékelésére vonatkozó előírások (Be. 77-78. §).

Ha a felismerésre bemutatás vagy annak módja a jogszabály előírásainak nem felel meg, az eljárás utóbb már nem ismételtető meg, bizonyító értékét pedig a szakszerűtlen végrehajtása lerontja. Mindez pedig nem korrigálható a felismertetésre bemutatást végző rendőrtisztek tanúkénti meghallgatásával.

Miután a nyomozató hatóság a felismertetési eljárást nem a törvényben előírt garanciális szabályok megtartásával folytatta le és ezáltal az eredményének a bíróság részéről történő ellenőrzésére nem volt lehetőség, az így nyert bizonyítékot a

másodfokú bíróság a Be. 78. § (4) bekezdése alapján a bizonyítékok köréből teljes egészében kirekesztette.

A Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság Budapesten, a 2012. évi február hó 21. napján megtartott tárgyaláson meghozott 2. Bf. 56/2011/15. sz. ítéletének indokolásában leszögezte:

A beszerzett bizonyítékok közül kizárólag a felismerésre bemutatás tekintetében nem volt egyértelműen megállapítható, hogy az mindenben az eljárási szabályoknak megfelelően került-e megtartásra.

A Be. 122. §-ában szabályozott bizonyítási eljárásra akkor kerül sor, ha ez személy vagy tárgy felismerése céljából szükséges. Személy felismerésre bemutatása esetén legalább három személyt, illetőleg fényképen, illetőleg más adathordozón rögzített kép- illetve hangfelvételüket kell bemutatni. Akitől a felismerésre bemutatás várható, előzetesen ki kell hallgatni arra nézve, hogy a kérdéses személyt milyen körülmények között észlelte, milyen kapcsolata van vele, milyen ismertető jegyről tud. Személyek bemutatása esetén az ügytől független és a felismerést végző által nem ismert, továbbá a kérdéses személlyel fő ismertető jegyeiben megegyező tulajdonságú - így különösen vele azonos nemű, hasonló korú, testalkatú, bőrszínű, ápoltságú és öltözetű - személyeket kell a kérdéses személlyel egy csoportba állítani.

A Tanú2 és Tanú1 tanúkkal szemben a nyomozás során alkalmazott felismerésre bemutatás egyrészt szükségtelen volt, mivel I.r. vádlottat mindketten ismerték, másrészt a rendelkezésre álló nyomozati iratokból - a fényképeket tartalmazó tabló hiányában - nem lehet megállapítani, hogy az eljárási szabályok betartásával folytatták-e le a felismerésre bemutatást.

A fentiek miatt a Fővárosi Ítéltábla a felismerésre bemutatást mindkét tanú esetében (Tanú2 az ítélet 7. oldalának utolsó bekezdése, Tanú1 esetében az ítélet 10. oldalának második bekezdése) kirekesztette a bizonyítékok köréből. Ez azonban a tényállást érdemben nem befolyásolta.

Kétségtelen, hogy a terhelt az ellene folyó eljárásban szabadon védekezhet és ebben csak az korlátozza, hogy mást hamisan büncselekmény elkövetésével nem vádolhat. Az eljárás során azonban az I.r. és a II.r. vádlottak önmagukhoz és egymáshoz képest is ellentmondásos vallomásokat tettek, Tanú2 sértett pedig visszatért a nyomozás során következetesen megismételt, mindkettőjükre terhelő előadásához. Ez összhangban van dr. Fülöp Zoltán igazságügyi orvosszakértő tárgyalási nyilatkozatával, miszerint a sértett fedetlen felsőtestén közepes erejű, baseballütővel történt bántalmazás nem eredményez feltétlenül külsérelmi nyomot, azonban a bordaív alatt elhelyezkedő lép tokja ily módon is megrepedhet. A sértett orvosi ellátáskor a mellkas baloldalán felelt friss sérülés megfelelt a vádbeli bántalmazáskor keletkezett elváltozásnak, szemben a sértett ettől elkülöníthető, korábbi sérüléseivel.

A Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság a 2013. február 26-án napján megtartott tárgyaláson kihirdetett 4.Bf.288/2011/16. számú végzése indokolásában kifejtette:

A védő a nyilvános ülésen perbeszédében a bejelentett felmentést célzó fellebbezését

fenntartotta. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás nem a megvizsgált bizonyítékokon alapul. Mind a sértett, mind az 1-es és 2-es tanúk erős, félmeztelen felsőtestű 180 cm magasságú elkövetőről beszéltek, ugyanakkor egyikük sem tett említést bármilyen tetoválásról. A vádlott teljes hátát beborító, színes tigrismintás tetoválást látniuk kellett volna, de erről egyikük sem beszélt. A felismerésre bemutatás sem zajlott megfelelően, hiszen a sértett első alkalommal egy 185 cm magasságú személyt választott ki, miközben a vádlott csupán 166 cm magas. A sértett a felismerésre bemutatást követően látta, hogy a bemutatott személyek közül hárman a nagy iroda helyiségben tartózkodnak, így gondolhatta, hogy ezek a személyek rendőrök, és csak a gyanúsított nincs ott, vagy a rendőrök mondták neki, hogy ki a gyanúsított, vagy maga gondolt arra csak a vádlott nincs a teremben. Ellentmondásosan nyilatkozott a sértett arról is, hogy mi alapján választotta ki az elkövetőt, hangja, alkata vagy a szeme színe alapján. A sértett olyan nyilatkozatot is tett, azért ismerte fel a vádlottat, mert a másik három személy rendőr volt. Az aggályos, közvetett bizonyítékok nem alkotnak zárt logikai láncolatot, így a vádlott bűnösségére vont következtetés nem felel meg a rendelkezésre álló bizonyítékoknak. A vádlott az utolsó szó jogán előadta, hogy az eljárás során első ízben vallomást kíván tenni. Hivatkozott arra, hogy rajta testszerte - így a nyakán, mindkét vállán és a hátán is feltűnő, a nyaki részt kivéve, kifejezetten nagyméretű tetoválások láthatóak. Ennek megfelelően kizárt, hogy a sértett, aki vallomása szerint támadóját felsőruházat nélkül látta, ne tett volna említést vallomásában a tetoválásairól, amennyiben a bűncselekmény elkövetője ő lett volna. Ennek igazolására a vádlott a tárgyaláson bemutatta a tetoválásait: a jobb karján a váll közelében egy kb. 8-10 cm hosszúságú rottweiler kutyafej, a bal karján a vállhoz közel egy 10-15 cm hosszúságú lófej, míg a hátán nagy méretű, fél hátát beborító tigris, a nyak bal oldalán egy kb. 5 cm méretű tigris. Előadta, mobilfelvételekkel igazolható, hogy a tetoválások már a bűncselekmény elkövetésének időpontjában is a testén voltak. Testmagassága nem felel meg a tanúk által állított 180-185 cm-es magasságnak. A felismerésre bemutatás lefolytatásával kapcsolatban úgy nyilatkozott a rendőrök már annak kezdetén bent voltak a felismertető szobában, ő nem tudta, hogy kik azok. Mikor véget ért az eljárás, akkor egy folyosóról nyíló másik helyiségbe vitték, viszont a sértett abból a rendőrségi irodahelyiségből ment ki, ahová a rendőrök a felismertetés után kimentek.

A másodfokú bíróság, a nyilvános ülés elnapolása után - a vádlott által előadottakra figyelemmel - tárgyalást tűzött ki az ügyben azért, hogy az elsőfokú ítélet részbeni megalapozatlanságát a másodfokú eljárásban a Be. 353. § (1) és (2) bekezdése és a Be. 363. § (2) bekezdés b/ pontja alapján, bizonyítás felvételével kiküszöbölje. A másodfokú tárgyalásra megidézte tanúként az 5-ös számú sértettet, 4-es tanút, 2-es tanút, 1-es tanút, a felismerésre bemutatás során 2. számmal jelölt személyt, míg az ügyészt értesítette a tárgyalásról.

A 2013. február hó 7. napján tartott tárgyaláson a másodfokú bíróság - az ügyész jelenlétében meghallgatta a vádlottat, aki az utolsó szó jogán elmondott vallomását megismételte a testét borító tetoválásokat és a 3-as telefon használatát illetően. Előadta, hogy a nyomozást végző rendőrtiszt a védője jelenlétében arra hívta fel, hogy ismerje be a bűncselekmény elkövetését, mert ellenkező esetben előzetes

letartóztatásba kerül. A felismerésre bemutatással kapcsolatban ekkor úgy nyilatkozott, hogy amikor bement a helyiségbe, a három férfi már ott volt. Nem látta, hogy ki van a másik helyiségben, csak azt érzékelte, hogy ott többen vannak, majd őt egy kisebb kihallgató helyiségbe kísérték, ügyvédjével várakozott ott. A kihallgatást végző rendőrtiszt kiment és a sértettel együtt tért vissza, ahol ezt követően már csak ők négyen voltak. Ekkor közölte vele a kihallgatást foganatosító rendőrtiszt, hogy a sértett felismerte őt. A felismerésre bemutatással kapcsolatban a korábbi vallomását azzal pontosította, hogy a bemutatásukat megelőzően mind a négyen együtt jöttek be ebbe a helyiségbe, majd a felismerésre bemutatás végén a másik három férfi ugyanazon az ajtón hagyta el a helyiséget, mint ő. Ügyészi kérdésre elmondta, hogy 24 órás szolgálatot lát el, a kapunál is mindig van biztonsági őr, azonban az adott napon ő nem a kapunál teljesített szolgálatot, így semmi nem akadályozta, hogy az egész napot - szolgálat helyett - a 3-as kocsijában töltsen. Terepszínű nadrág volt az előírás, annyi könnyítéssel, hogy saját trikójukat is viselhették, volt alkalom, hogy félmeztelenül volt. Az adott napon biciklilopás miatt senkivel nem keveredett konfliktusba. A felismerésre bemutatáson azért viselt olyan ruhát, amelynek viselésekor egyik tetoválása sem látszott, mert kifejezetten ügyelt arra, hogy azokat ne lehessen észrevenni, nem akart kitűnni a többi felismerésre bemutatáson részt vevő személy közül. Az első fokú eljárásban nem akart a tetoválásairól beszélni.

A 2013. február hó 26. napján tartott tárgyalási napon az 5-ös sértett tanúkénti meghallgatása során lényegében korábbi előadásával egyezően adta elő a történetet. A felismerésre bemutatás megtörténtét a vádlotthoz hasonlóan adta elő, nyilvánvalóan azzal az eltéréssel, hogy ő az üvegfal másik oldalán helyezkedett el. Azonban az ezt követő eseményekre - négyen voltak egy külön kihallgató helyiségben, és az ottani történésekre - a vádlottal egyezően nyilatkozott. Megerősítette a korábbi előadását a másik személy kiválasztására vonatkozóan. Nyomban jelezte, hogy a másik személy az elkövető és ekkor a vádlott személyét jelölte meg, majd a négyesben történt „szembesítés” során őt ismét kiválasztotta. A felismerésre bemutatáson résztvevő további három személyről kizárólag az első fokú bírósági tárgyaláson tudta meg, hogy rendőrök voltak. A tetoválásokkal kapcsolatban úgy nyilatkozott, az elkövetőn ő nem látott tetoválást, azonban helyzeténél fogva nem volt módja alaposabban szemügyre venni azt a személyt, aki őt hátulról megtámadta, majd bántalmazta.

A 2-est tanúként a másodfokú bíróság a felismerésre bemutatás körülményeivel kapcsolatban hallgatta meg. A tanú elmondta, hogy a konkrét esetre nem emlékszik, csak általánosságban tudja elmondani, hogyan zajlottak le azok a felismerésre bemutatások, amelyeken egyrészt, mint kiválasztandó személy vett részt, illetőleg azok a bemutatások, amiket, mint nyomozó végzett. Vallomásában hangsúlyozta, hogy minden esetben a felismerésre bemutatás előtt hasonló alkatú, magasságú személyeket válogatnak ki, amíg a megfelelő személyeket megtalálják, addig a felismerő tanút elkülönítik, külön ültetik le. A redőnyt lehúzzák, és külön ajtón mozognak a felismerők és a felismerésre bemutatandók. A hatóság részéről mindenki kiemelt figyelmet fordít arra, hogy ezeket a szabályokat betartsák, mert nem az a hatóság érdeke, hogy ne a valódi tettet ismerje fel a felismerést végző, mert ez azt eredményezné, hogy a valódi elkövető továbbra is azonosítatlan maradjon.

Ennek során megállapította, hogy az elsőfokú bíróság ítéletével szemben emelt

kifogások, csak részben voltak helytállóak és ez a másodfokú eljárásban - tárgyaláson bizonyítás felvételével - kiküszöbölhető volt, így nincs szükség az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére.

Az elsőfokú bíróság a büntetőeljárás törvény rendelkezéseit megtartotta, a vádlott és a védő által is kifogásolt eljárási szabálysértés nem történt az elsőfokú bírósági eljárásban. Ugyanakkor rögzíti az ítélet tábla, hogy az eljárás nyomozati szakában a felismerésre bemutatás során történt eljárási szabálysértés.

A Be. 122. § (1) bekezdése értelmében „A terheltnek vagy a tanúnak felismerésre legalább három személyt... kell bemutatni.”

A Be. 122. § (2) bekezdése szerint személy bemutatása esetén az ügytől független és a felismerést végző által nem ismert, továbbá a kérdéses személlyel a fő ismertetőjegyekben megegyező tulajdonságú - így különösen vele azonos nemű, hasonló korú, testalkatú, bőrszínű, ápoltságú és öltözetű - személyeket kell a kérdéses személlyel egy csoportba állítani.

A 2009. év július hó 27. napján 9 órakor megkezdett felismerésre bemutatás a jogszabályi előírásoknak megfelelően zajlott, ezen alkalommal a felismerésre bemutatás során az 5-ös sértett felismerő tanú nem a vádlottat, hanem egy hozzá, alkatilag hasonló 2. számmal jelölt személyt választott ki.

Az ugyanezen a napon 9 óra 18 perckor felvett jegyzőkönyvben rögzítésre került, hogy a sértett jelezte, hogy az 1. számon jelzett férfi volt az, aki bántalmazta és az is rögzítésre került, hogy mi volt az oka annak, hogy megváltoztatta a korábban általa mondottakat.

Ezt követően a sértettet és a vádlottat szembesítették (nyomozati iratok 363. oldal), ahogyan arról a másodfokú tárgyaláson egyező tartalommal vallomást is tettek. A nyomozás során tehát nem tartották be a felismerésre bemutatás Be. 112. §-ában foglalt szabályait, figyelemmel arra, hogy második alkalommal a szabályszerű felismerésre bemutatást az eljáró nyomozó nem folytatta le. Szembesítést tartott attól függetlenül, hogy szabályszerűen lefolytatott második felismerésre bemutatásra került volna sor, attól függetlenül, hogy a sértett és a vádlott egyezően ezt felismerésre bemutatásnak vélte. Ennek megfelelően rögzíthető, hogy a Be. 122. § (2) és (3) bekezdésében foglaltakat a nyomozati eljárás során a nyomozó hatóság nem tartotta be. A második alkalommal is legalább három további személyt kellett volna behívni és így lehetővé tenni, hogy a sértett e személyek közül jelölhesse meg az elkövetőt.

Arra figyelemmel, hogy az első fokú eljárásban a vádlott élt a hallgatás jogával, a felismerésre bemutatással kapcsolatos eljárási kifogásait csak a másodfokú eljárásban adta elő, csak itt volt megnyugtató módon tisztázható annak lefolytatása illetőleg annak megállapítása, hogy a második alkalom nem a jogszabályokkal összhangban történt.

Bár az eljárás nyomozati szakában a fentiekben részletezettek szerint történt eljárási szabálysértés, azonban ezen szabálysértés nem volt döntő kihatással a tényállás megállapítására.

Az elsőfokú bíróság a bizonyítási eljárás során ügyfelderítési kötelezettségének eleget tett, azonban figyelemmel a vádlott másodfokú eljárásban előterjesztett védekezésére az elsőfokú ítélet tényállása kisebb részben felderítetlen és hiányos maradt. Ezzel összefüggésben az indokolási kötelezettségének sem tett kimerítően eleget.

Mindezen megalapozatlansági ok kiküszöbölésére, a teljes körű bizonyítás, ezen belül

is a vádlott érdemi védekezésére figyelemmel vett fel bizonyítást a másodfokú bíróság az előbbieken már rögzítettek szerint a másodfokú eljárásban és hallgatta ki a tárgyaláson a vádlottat követően az általa előadottakkal kapcsolatban a sértettet és az 1-es, 2-es és 7-es tanúkat.

A bizonyítási eljárás során alapvetően tisztázandó kérdés volt, hogy a bűncselekményt valóban a vádlott követte el, amely kérdésre az elsőfokú bíróság igenlő választ adott, melyet az ítéletében részletesen és logikailag is helytállóan, iratszerűen megindokolt. Ugyanakkor a vádlottnak a másodfokú tárgyaláson előadott vallomására figyelemmel került sor a sértett és a bűncselekmény elkövetése idején a helyszínen tartózkodó további két személy - az 1-es, 2-es tanú - és a felismerésre bemutatáson részt vett tanú meghallgatására.

A sértett a másodfokú tárgyaláson tett vallomása teljes mértékben alátámasztotta az első fokú bíróság tényállásában megállapítottakat. Függetlenül attól, hogy a sértett mindvégig kitartott azon vallomása mellett, hogy a vádlott piros nadrágban, félmeztelenül volt, elfogadható arra vonatkozó vallomása, hogy helyzeténél és állapotánál fogva nem volt abban a helyzetben, hogy támadóját jól megfigyelhesse. A sértett hangsúlyozta, hogy az események idején tudata nem volt tiszta, kábítószer fogyasztása miatt, ugyanakkor annyira váratlanul érte hátulról a támadás, hogy kizárólag a védekezésre próbált összpontosítani. Nagyon rövid időn belül került a földre, ahol a rúgásoktól a fejét próbálta védeni. Teljeséggel elfogadható, hogy helyzetéből adódóan nem volt módja támadója megfigyelésére, csak a testalkatával kapcsolatos képek maradtak meg benne és földön fekvé, a fölötte álló őt rugdosó támadót, nyilvánvalóan magasabbnak érzekelte. A sértett vallomása körében értékelendő, hogy akit megtámadnak, az nem figyel meg minden részletet alaposan, azonban vallomásán túl egyéb bizonyítékok is minden kétséget kizáróan megalapozták a vádlott bűnösségére vont következtetést.

A másodfokú tárgyaláson a vádlott kiemelt jelentőséget tulajdonított annak, hogy a bűncselekményről beszámoló sértett és két társa nem tett említést arról, hogy az elkövetőn bármilyen tetoválás lett volna, amit saját felsőtestén és karjain látható - feltűnő - tetoválásai miatt kizártnak tartott.

A felismerésre bemutatás során a vádlott olyan zárt inget viselt, ami még a nyakán lévő kisebb méretű tetoválását is eltakarta, az első fokú eljárás során élt a hallgatás jogával, azonban észrevételezési jogával a tárgyaláson többször élt. Az első fokú eljárásban a tetoválásaival kapcsolatos kifogásait nem terjesztette elő, nem is tett említést arról, hogy a testén bármilyen az átlagostól eltérő, könnyen látható jellegzetesség lenne, amely kizárná az elkövetővel való azonosságát. Ezzel kapcsolatos észrevételeit csak a másodfokú eljárásban terjesztette elő, ezen magatartásának egyetlen oka, hogy az első fokú eljárás befejezéséig nem kívánta felhívni a figyelmet erre a körülményre. Az első fokú eljárásban az elkövetőn lévő tetoválásokról senki nem tett említést, a másodfokú eljárásban pedig a vádlotti védekezés fő iránya - az eljárási kifogásoktól függetlenül - annak hangoztatása, kizárt a vádlott és az elkövető azonossága a jól látható tetoválások megjelölésének hiányában.

Önmagában azonban ez a körülmény nem zárja ki a vádlott bűnösségére vont elsőbírői következtetés helyességét.

A Nyíregyházi Törvényszék, mint másodfokú bíróság Nyíregyházán, 2014. június 25. napján megtartott fellebbezési tárgyalásán meghozott 2. Bf. 607/2013/17. sz. ítéletének indokolásában rámutatott:

I.r. vádlott védői a fellebbezésüket írásban részletesen indokolták. I.r. vádlott vezető védője elsődlegesen bűncselekmény, másodlagosan bizonyítottság hiányában indítványozta a vádlott felmentését. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság iratellenes megállapításokat tett, a felismerésre bemutatások nem feleltek meg a jogszabályoknak. A védő álláspontja szerint emellett az ítélet megalapozatlan, ezért az érdemi felülbírálatra alkalmatlan. A felismerésre bemutatások foganatosítására nem a Be. és a 23/2003. (VI.24.) BM-IM együttes rendeletnek megfelelően került sor.

II.r. vádlott védőjének írásbeli indokolása elsődlegesen a vádlott felmentését, másodlagosan a Be. 375. § (1) bekezdés, illetőleg a 376. § (1) bekezdés alapján az ítélet hatályon kívül helyezését indítványozta. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a tényállást nem derítette fel teljes körűen, nem értékelte valamennyi rendelkezésre álló bizonyítékot. A felismerésre bemutatást a nyomozó hatóság nem a törvénynek és a jogszabálynak megfelelően folytatta le.

Osztotta a törvényszék azon védelmi hivatkozást, hogy a felismerésre bemutatásnak jelen ügyben kiemelkedő jelentősége van, ugyanis objektív bizonyíték, mint ujjlenyomat, szagnyom sem ezen tényállási pont, sem a további másik két cselekmény vonatkozásában nem állt rendelkezésre.

I.J. vonatkozásában 2011. január 27-én foganatosították a felismerésre bemutatást. A számára bemutatott személyek közül K.Cs-t nem ismerte fel, ez a vallomásának megfelelt, ugyanis a három személy közül egyet - a gépkocsiban vezetőként helyet foglaló személyt - nem tudta megfigyelni. Ugyanakkor, amikor számára K-R-t három indifferens személlyel együtt bemutatták, akkor az I. bemutatási sorrendben azt állította, hogy a 3. számot viselő (K.r. II.r. vádlott) személy volt a sofőr, ő ült a kocsiban, ilyen kövér volt. A II. sorrendben korrigálta ezt, akkor már azt állította, hogy az 1. számot tartó személy járt nála, az arca hasonlít rá, ebben 99 %-ban biztos, az 1. számot ekkor K.R. vádlott viselte.

Azon felismerésre bemutatás során, amikor L.Cs. vádlottat mutatták be számára, az I. sorrendben úgy nyilatkozott, hogy nem ismer fel senkit, majd közölte, hogy a 2. számú hozta a krumplit, bár az mintha vastagabb lett volna, hasonló a 2-re, de ebben nem biztos (nyomozati irat 867. oldal). Arról is nyilatkozott, hogyha a fülét akkor jobban megnézte volna, biztosabb lenne benne, hogy valóban ő volt-e.

A II. sorrendben megint csak akként vallott I.J., hogy a 3. számot viselő hasonlít arra, aki a krumplit bevitte, de ebben nem biztos. A 2. és 3. számot L.Cs. vádlott viselte.

Ebből tehát megállapítható, hogy I.J. nem volt teljesen biztos az elkövetők személyében, különösen nem L.Cs. illetően. Így az elsőfokú bíróság indokolása, miszerint L.Cs. III.r. vádlottat I.J. teljes bizonyossággal felismerte, nem felel meg a rendelkezésre álló iratoknak.

Az elsőfokú bíróság ugyan hivatkozott arra, hogy 2011. április 14. napján K.Cs. I.r. vádlottal történő szembesítéskor I.J. nem I.r. vádlottat ismerte fel, hanem Dr.M.Á. ügyvédet jelölte meg elkövetőként, azonban ebből semmilyen következtetést nem vont

le, márpedig ez a körülmény I.J. felismerésre bemutatás során tett nyilatkozatait gyengíti.

Az elsőfokú bíróság - bár a tárgyaláson a bizonyítás anyagává tette - azonban az ítélet indokolása során nem értékelte a nyomozati irat 553. oldalán található feljegyzésben foglaltakat, mely azt tartalmazza, hogy 2011. április 14-én B.L. és K.R. szembesítésének kezdetekor hivatlanul megjelent a 119-es hivatali helyiségben I.J. nyíregyházi lakos, aki a cselekmény elkövetőjeként Dr.J.N. védőt is megismerte. Ez a körülmény megint csak gyengíti I.J. felismerésre bemutatás során tett nyilatkozatait.

Összefoglalva az állapítható meg, hogy I.J. L.Cs-ban egyáltalán nem volt biztos, K.R. nevére vonatkozóan is előbb azt állította, hogy ő sofőr volt, majd később korigálta ezt, és az ő nyilatkozatait az a körülmény, hogy két védőt is elkövetőként ismert fel, nagymértékben gyengíti.

G.Ané tanú felismerésre bemutatása során tett vallomásait az elsőfokú bíróság megint csak hiányosan és pontatlanul értékelte. A nyomozati iratban nem időrendben lett lefűzve az ezen személlyel történő felismerésre bemutatás. Legelőször 2011. január 27-én 15 óra 39 perckor a számára bemutatott személyek között L.Cs. szerepelt. Ekkor a tanú úgy nyilatkozott, hogy az 1. számot viselő volt a sofőr, a 2. számot viselő ült a gépkocsiban, a 3. számot viselő a kapuban állt. A 2. számot tartó személyben volt biztos, ez a személy mondta, hogy a mi pénzünk nem olyan mint másé. A 2. számot L.Cs. viselte, ugyanakkor az 1. és a 3. számot tartó személyek indifferensek voltak. A tanú a II. sorrendben ugyanezt megismételte, ekkor a 3. számot tartó személyben biztos volt, ugyanakkor az 1. számot tartó személyre azt állította, hogy a kapuban állt, a 4. számot viselő pedig a sofőr volt. Az 1. és a 4. számot viselő személyek indifferensek voltak.

A következő bemutatásra 16 óra 41 perckor került sor, ekkor a tanú I. sorrendben az 1. számot viselő személyt ismerte fel testalkata, feje alapján, a II. sorrendben pedig a 4. számot viselő személyt. A tanú számára ekkor K.R.-et mutatták be, az 1., illetve 4. számot viselő személy indifferens volt, tehát nem K.R.-et választotta ki a tanú, hanem egy teljesen indifferens személyt.

Az újabb felismerésre bemutatásra 17 óra 38 perckor került sor, ekkor az I. és a II. bemutatási sorrendben is K.Cs-t ismerte fel olyan személyként, aki az autóban a kormányon ült, azonban ebben sem volt teljesen biztos, azt állította, hogy 70 %-ban biztos, mivel őt oldalról látta.

Összefoglalva tehát az állapítható meg, hogy G.Ané rendkívül bizonytalan volt, hiszen először sofőrként is és a kapuban álló személyként is indifferens személyeket, majd a következő bemutatásnál is a kapuban álló személyként indifferens személyt ismert fel. Az újabb bemutatásnál sofőrként K.Cs-t felismerte ugyan, de ebben nem volt biztos. A szembesítéskor K.R.-et nem ismerte fel, sőt azt állította, hogy őt soha nem látta, nem találkozott vele.

Ezekre a bizonytalanságokra figyelemmel a később tett vallomásuk sem tekinthetők olyan kétséget kizáró bizonyítéknak, amelyre tényállást lehet alapítani.

Az elsőfokú bíróság megfelelően hivatkozott a felismerésre bemutatáskor tett nyilatkozataira, ahol Sz.Gy. sértett K.Cs. I.r. vádlottat és K.R. II.r. vádlottat is határozottan felismerte. A felismerésre bemutatást 2011. január 27-én tartották, amikor 100 %-ig biztosan állította a sértett azt, hogy K.Cs. vádlott volt az, aki a fázist mérte, aki végig mellette állt, elterelte a figyelmét és abban is biztos volt, hogy K.R.

folytatta a villanyóra ellenőrzést.

A sértettet a vádlottakkal szembesítették is, erre másnap, 2011. január 28-án került sor. A sértett mindkét vádlott szemébe mondta, hogy ők voltak az elkövetők, K.R. vonatkozásában ekkor is azt állította, hogy ő jelent meg nála, villanyóra olvasást tartott, K.CS-ra pedig, hogy ő érkezett másodikként, ő kezdte el a fázist mérni, és ekkor háttal álltak a szobának, ahol a pénzt tartotta.

A védelem hivatkozott arra, hogy a felismerésre bemutatásokra jogszabálysértően került sor, így azokat bizonyítékként nem lehet elfogadni.

A törvényszék ezen hivatkozást nem találta alaposnak. A Be. 78. § (4) bekezdése értelmében bizonyítékként nem értékelhető az olyan bizonyítási eszközből származó tény, amelyet a bíróság, az ügyész, vagy a nyomozó hatóság bűncselekmény útján, más tiltott módon vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozásával szerzett meg. Jelen esetben ezen törvényi feltétel nem áll fenn. A lefolytatott felismerésre bemutatás a Be. 122. §-ban írtaknak megfelelt. Az a körülmény pedig, hogy egy alacsonyabb szintű jogszabály iránymutatásának nem teljes mértékben felelt meg, még nem teszi bizonyítékként fel nem használhatóvá azokat.

A védelem által hivatkozott azon tény, hogy az újságban, televízióban a vádlottakról készült fényképeket bemutatták és ezáltal a sértettek, illetőleg tanúk azt látták, a felismerésre bemutatást nem befolyásolta, mert a két időpont, tehát a sajtóban való megjelenés és a felismerésre bemutatás foganatosítása között hosszabb idő, több nap eltelt. Ezt igazolja az a körülmény is, hogy a tényállás 1. pontja vonatkozásában a felismerésre bemutatások bizonytalanok voltak annak ellenére, hogy G.Ané is látta a vádlottak sajtóban megjelenő fényképét.

A törvényszék megítélése szerint így az elsőfokú bíróság helyesen értékelte bizonyítékként a felismerésre bemutatások eredményeit, emellett a szembesítéskor előadottak is bizonyítják azt, hogy a bűncselekményt a vádlottak követték el.

Az elsőfokú bíróság indokolása atekintetben viszont pontosításra szorul, hogy B.Lné tanú vallomása csak annyiban erősítette meg a sértett vallomását, hogy a sérelmére bűncselekményt követtek el, ugyanakkor atekintetben, hogy az elkövetők kik voltak, nem.

B.Lné tanú ugyanis az elétárt fényképfelvételekről L.Cs-t választotta ki, őt ismerte fel azon személyként, akit 2010. december 10-én a délelőtti órákban a lakása környékén látott. A bűncselekmény elkövetésére azonban később került sor, a sértett a rendőrségre 12 óra 31 perckor tett telefonon bejelentést. Vallomása szerint 5 - 10 percig tarthatott a cselekmény. A törvényszék ennek megfelelően pontosította az elkövetés idejét.

Mindezekből következően B.Lné tanú vallomásának azon része, hogy a délelőtti órákban kit láthatott, nem bírt relevanciával, ugyanakkor a sértett vallomását a cselekmény megtörténte tekintetében alátámasztotta.

A tényállás 3. pontját érintően a elsőfokú bíróság helyesen fogadta el T.F. sértett eljárás során végig következetes, egybehangzó vallomását. Tóth Ferenc a feljelentés megtételekor elmondta, hogy az első alkalommal hozzá bemenő férfi normál testalkatú, kreolbőrű volt, a fogai mintha sarkosan kiálltak volna. A lakásán később megjelenő személy pedig 28 éves, 170 cm magas, arca kerek, kreol bőrű, ez a személyleírás I.r. vádlottra illik.

T.F. vonatkozásában felismerésre bemutatást 2011. január 28. napján foganatosított a

nyomozó hatóság. Ekkor a I. és a II. bemutatási sorrendben határozottan felismerte, hogy K.Cs. volt, aki a pénzt elvette, alakjáról, arcáról, magasságáról, testalkatáról ismeri fel.

A sértett a szembesítésen is K.Cs. szemébe mondta, hogy ő volt az a személy, aki később jött be a lakására, ő ment a felesége után a szobába, ott a villanykapcsolót kellett kapcsolgatnia és ezután amikor a szobából kijött, a másik, magasabbiknak pénzt adott át. Nyilatkozott arról is, hogy a törött fogáról ismeri fel.

A sértett folytatólagos tanúkihallgatásakor megint megerősítette, hogy K.CS. másodjára ment be a lakásába, ő a magasabb, vékonyabb után jött be, addig nem is tudta, hogy ennek a másik személynek társa van. Amikor vele néhány szót váltott, látta, hogy a foga sarka le van törve, ő tulajdonította el a pénzt, mivel a magasabb, vékonyabb a nappaliban tartózkodott és K.Cs. ment be a feleségével abba a szobába, ahol a pénz volt.

A sértett a tárgyaláson is határozottan állította, hogy K.Cs. követte el a sérelmére a bűncselekményt.

A törvényszék a sértetti vallomásoknak megfelelően pontosította a tényállást, ugyanis a sértett határozott volt a tekintetben, hogy K.Cs. nem a lakásába elsőként, hanem a lakásába másodikként bemenő személy volt.

A Győri Ítéletábla, mint másodfokú bíróság a Győrött, 2013. október 2-án nyilvános tárgyaláson kihirdetett Bf.99/2012/55. számú határozatában kifejtette:

I. r. vádlott védője Ismét rámutatott, hogy az eljárás során a nyomozó hatóság a Be.122.§ (1) bekezdése és (3) bekezdése előírásait - a felismerésre bemutatás tekintetében - több alkalommal megsértette, mivel a felismerő tanú előzetes kihallgatása elmaradt, és a bemutatott személyeknél nem hasonló korú, alkatú és öltözetű embereket, illetve fotóit mutatták meg.

II.r. vádlott védője a felmentésért, illetőleg enyhítésért bejelentett fellebbezését fenntartotta. Rámutatott arra, ... hogy a felismerésre bemutatás szabálytalanul zajlott, mivel a nyomozati iratok 435. oldalán elfekvő 6 kép közül 5 férfi derékig látható, a 6. képen a II.r. vádlott pedig teljes alakos felvételen került bemutatásra. Kifejtette, hogy ha a táblabíróság nem tartja teljesíthetőnek a felmentésre tett indítványt, akkor a büntetés jelentős enyhítését eszközölje, illetőleg alkalmazza a jelenleg hatályos 2013. július 1. napjától alkalmazandó Büntető Törvénykönyv szabályait, mert az elkövetési érték a h.-i rablás tekintetében csökkent, és ezáltal a büntetési tétel is csökkent.

Nemcsak I.r. vádlott, hanem a többi terhelt is kifogásolta a nyomozás során eszközölt felismerésre bemutatások módját. Álláspontjuk szerint a nyomozó hatóság nem a Be.122.§ (1) - (4) bekezdéseiben előírt módon hajtotta végre. Az ítéletábla áttekintette a nyomozati anyagban elfekvő felismerésre bemutatás jegyzőkönyveket, és megállapította, hogy I.r. vádlott terhelt, illetve a II-IV.r. vádlottak eljárási kifogása nem alapos. Minden esetben megelőzte a felismerésre bemutatást a felismerő tanú részletes kihallgatása, a felismerésre bemutatáson általában négy személy - hasonló korú, testalkatú, illetve különös ismertetőjelű személyekből összeállítva mindig részt vett, illetőleg jelen voltak a nyomozó hatóság tagjain kívül a védők és a fokozott ügyészi felügyeletet gyakorló ügyész. A felismerésre bemutatások alapján részben az

észlelő tanúk által adott személyleírások képezték részben a terheltek vallomásai, hogy melyik helyszínen kik, milyen társas összetételben voltak jelen, illetőleg ki milyen konkrét magatartást tanúsított, észlelhette-e a tanú az ő jelenlétét. Ezekben az esetekben a négy terhelt együtt került bemutatásra, és a tanú attól függően ismerte fel valamelyiküket, ahogyan kapcsolatba került velük. Ahol nem volt megfelelő a felismerésre bemutatási eljárás, ott a törvényszék az eredményét nem vette figyelembe. Erre ítélete indokolásában kitért.

A megállapított tényállást támadó védelemi előadások miatt az ítélőtábla az első fokú bíróság bizonyíték értékeléséből az alábbiakra mutat rá:

A tényállás 2. pontjában II.r. vádlott terhére rótt bűncselekmény vonatkozásában az elsőfokú bíróság felmentése jogerőre emelkedett és nem képezte felülbírálat tárgyát. Mégis megjegyzendő, hogy a terheltek által kifogásolt felismerésre bemutatási eljárások éppen e tényállási pont tekintetében nem voltak megfelelőek, melyre a törvényszék ítélete indokolásában utalt, és az ellentmondásos végeredménnyel járó nyomozati cselekményekre figyelemmel jutott arra a következtetésre, hogy a II.r. vádlott személye nem azonosítható az elkövetővel minden kétséget kizáró módon, és ennek okán bűnössége sem állapítható meg.

E körben a védelem kifogásolta, hogy 16. tanú esetében szabálytalanul zajlott a felismerésre bemutatások egy része, melyet a törvényszék maga is megállapított. Nem is vette figyelembe a tényállás megállapításakor e bizonyítási cselekmények eredményét, hanem kizárólag annak megállapítására szorítkozott, hogy a tanú a 2009. november 5-i elkövetést megelőzően, november elején több napon keresztül két, számára ismeretlen és furcsán viselkedő férfit látott a B. .... számú ház környékén nézelődni.

3. Személy felismerés szabálytalanságok megállapítása nélkül

A Fővárosi Ítélőtábla mint másodfokú bíróság Budapesten, 2013. év március hó 7. napján tartott nyilvános ülésén meghozott 3.Bf.133/2012/8. sz. ítélete indokolásában kitért arra, hogy:

A bizonyítási eljárás során kihallgatott tanúk vallomásainak és a nyomozás során lefolytatott felismerésre bemutatás eredményének értékeléséről az elsőfokú bíróság részletes, meggyőző indokolást adott.

A felismerésre bemutatás, mint nyomozati cselekmény lefolytatását képfelvételekkel rögzítették, a fényképfelvételeket az irat tartalmazza, így az eljárás törvényessége, elsődlegesen a Be. 122. § (1) és (3) bekezdésében foglalt szabályok betartása ellenőrizhető volt.

A hivatkozott törvényhely értelmében a tanúnak felismerésre legalább három személyt kell bemutatni. Személyek bemutatása esetén az ügytől független és a felismerést végző által nem ismert, továbbá a kérdéses személlyel a fő ismertető jegyekben megegyező tulajdonságú - így különösen vele azonos nemű, hasonló korú, testalkatú, bőrszínű, ápoltságú és öltözetű - személyeket kell a kérdéses személlyel egy csoportba állítani. A kérdéses személynek vagy tárgynak a csoporton belüli elhelyezkedése a többitől jelentősen nem térhet el, és nem lehet feltűnő.

A felismerésre bemutatásról készült jegyzőkönyvekhez (nyomozati iratok 371-403., 529-545. és 739-755. oldal) csatolt fényképek alapján megállapítható, hogy a nyomozati cselekmény során a törvényi előírásokat maradéktalanul betartották. Amennyiben az elkövető fejére húzott kapucnis felsőt viselt, valamennyi személyt ilyen öltözetben mutatták be. A napszemüvegben történő elkövetésénél a felismerés során mindenki ezt viselte, annak formája, nagysága is hasonló volt. Amennyiben a tanúk leírása egy bajszos, szakállas elkövetőt feltételezett, valamennyi személy arcszőrzete ilyen jellegű volt. Ezen túl a személyek magassága, testalkata, kora, bőrszíne is megegyezett.

A tanúk a feljelentésben, illetve kihallgatásuk során részletes, egymás elmondásával teljesen egyező leírást adtak a támadóról, aki kb. 175 cm magas, 35-40 év körüli, vékony testalkatú, hosszúkás arcú, fehér arcbőrű, vöröses hajszínű.

Elmondták azt is, hogy a kérdéses személyt milyen körülmények között észlelték és milyen ismertetőjegyeiről tudnák őt azonosítani. A felismerésre bemutatásról készült jegyzőkönyvek is rögzítik, hogy a tanúk az elkövetőt az arcforma, testtartás, testalkat, járás, egy esetben ruházat alapján ismerték fel teljes határozottsággal.

Az a vádlotti hivatkozás, hogy ezen eljárási cselekményeket a védője távollétében folytatták le, így nem lehet kizárni annak lehetőségét, hogy a nyomozó hatóság a tanúkat befolyásolta, minden alapot nélkülöz.

A Be. 185. § (1) bekezdés értelmében a védő jelenléte e nyomozati cselekményen nem kötelező. Másrészt a nyomozó hatóság ráhatását kizárja az a körülmény, hogy a 4. és 5. tényállás tárgyát képező rablási cselekmények sértettjei nem ismerték fel teljes határozottsággal a vádlottban az elkövetőt, a bíróság e vádpontokban felmentő rendelkezést is hozott. Ez pedig azt bizonyítja, hogy a rendőrség nem befolyásolta, nem presszionálta a tanúkat a felismerésre bemutatás eredményessége érdekében, mert ennek az előbbi két esetben sem lett volna akadálya.

Mindezek alapján a nyomozás során végzett felismerésre bemutatások lefolytatása törvényes volt, helyesen foglalt állást az elsőfokú bíróság e bizonyítékok felhasználása mellett.

A tanúk a nyomozás során, a cselekményt követő pár napon belül, kétséget nem ébresztő határozottsággal azonosították a vádlottban támadójukat, illetve tanú 2. tanú azt a személyt, akit a helyszínen fegyvernek látszó tárgy a kezében látott.

A sértettek és tanú 2. a bírósági tárgyaláson már valóban nem ismerték fel a vádlottat, azonban az elsőfokú bíróság részletesen kifejtette, hogy ennek indoka a jelentős időmúlás, mely az emlékezet megtartását befolyásolja, másrészt az a körülmény, hogy a vádlott külső jellegzetességei (így hajhossza, arcszőrzete, szemüvege) nagymértékben megváltozott, ez egyébként a másodfokú bíróság nyilvános ülésén is tapasztalható volt.

A tanúk nyilatkozata szerint biztosak abban, hogy a nyomozás során általuk kiválasztott személy a rablás elkövetőjével azonos. A törvényes módon lefolytatott felismerésre bemutatások eredménye alapján az elsőfokú bíróság helytállóan jutott arra a következtetésre, hogy a vádlott bűnössége kétséget kizáró módon bizonyított, a tanúk vallomását és a felismerésre bemutatás eredményét egyéb, közvetett bizonyítékok is megerősítették.

Így a tényállás 1. és 3. pontja esetében a nyomozati iratok 189-193. és 477-479. oldalán a rendőrség által készített jelentés alapján a térfigyelő kamera által a rablás időpontjában rögzített felvételen látható személy a vádlottal egyező magasságú,

vékony testalkatú és hajlott testtartású. A 3. tényállás esetében a térfigyelő kamerán látható személy ruházata is nagyfokú hasonlóságot mutat a vádlott által az elfogásakor viselt nadrággal.

A tényállás 2. pontja esetében tanú 3. vallomását megerősítette a bolti kamera által rögzített felvétel (nyomozati 647-655. oldal), amelyen tisztán kivehető, amint az elkövető - akinek magassága, testalkata, testtartása a vádlottéhoz hasonló - fegyvernek látszó tárgyat fog rá.

4. A bírósági határozatokból és a kutatási adatokból levonható következtetések, javaslatok

- a) A magyar bíróságok érzékelik a felismerések sokszor perdöntő súlyát, ezért igyekeznek gondosan vizsgálni az eljárási cselekmény kriminalisztikai és büntető eljárásjogi alapjait, kereteit.
- b) Többször értékeli a százalékban meghatározott egyezőséget, amely álláspontom szerint nem kívánatos. Vagy felismeri a személyt (tárgyat, hangot) az aktív alany egyértelműen vagy nem. Köztes, százalékos hasonlításnak nincsen helye, akkor nem beszélhetünk azonosításról.
- c) Egyetlen ügyben sem találtam olyan megoldást a nyomozási felismerési végrehajtás során, hogy a hatóság tagja nem az ügyet ismerő nyomozó lenne. (Hogy nem az ügygazda.) Pedig érdemes lenne bevezetni egy gyakorlatban is megvalósítható módszert. Nevezetesen: az ügyet ismerő detektívek helyett, az ügyel eddig nem foglalkozott úgynevezett „vak” végrehajtókat kellene bevetni. Itt olyan bűnüldöző (rendőrségi, vámnnyomozói, ügyészségi) alkalmazottakról van szó, akik nem ismerik az adott ügyben a (potenciális) gyanúsított személyét, vagyis nem tudják még tudatalattijukban sem, hogy kire irányul a verzió. Magát a sorfalat a gyanúsítottat és az ügyet ismerők állítják össze. Ám szerepük itt egyelőre megáll, kilépnek a processusból. Átveszi az ügybefolyástól mentes hatósági tag, akinek közölnie is kell ezt a tényt a felismerővel. Mármost, hogy ő csak a felismertetést végzi és az ügyet nem ismeri, csakúgy nem a résztvevőket. Mindezek után lefolytatja – mégpedig kimérten, távolságtartóan, befolyásmentesen, mivel nem is tudja, nem is sejti kire-mire-miért kellene befolyást fókuszálni – a felismerési kísérletet a taktikai-technikai ajánlásoknak megfelelően szervezve, rögzítve. Majd az „eredményt” tartalmazó jegyzőkönyvet átadja az eredeti nyomozóknak. Mivel nincs adata az előzményekről, így nem nehéz teljesíteni a „beugrónak” azt az ajánlást sem, hogy a felismerőknek nem árulhat el semmit, sem megerősítést, sem gyengítést, sem szóban, sem mozdulattal vagy bármiféle metakommunikációval. És ezt nem teheti a felismertetés után sem, mint ahogyan nem tehetik az ügyet ismerő nyomozók sem.

- d) Nem találkoztam olyan bírósági határozattal sem, amely utalt volna arra a nyomozási gyakorlatra – amely célszerű lenne –, hogy a lefolytatás előtt a (potenciális) gyanúsított jogi képviselőjének (védőjének) átnyújtják a tanú vagy sértett által adott személyleírást. Ezáltal lehetősége lenne a kirívóan eltérő, szuggesztív beállítást észrevételezni, szükség esetén panaszolni.
- e) Előfordult a vizsgált bírósági határozatokban, hogy észlelte a végső döntést kimondó azt a nem kívánatos tény, hogy a sorban álló személyek között szerepelt a felismerő (leggyakrabban a sértett) ismerőse.
- f) Helyesen utalt rá több határozat indokolása is, hogy nem csak tanú (sértett) védelmi ok, hanem krimináltaktikai (nyomozás érdekű) oka is lehetett annak, hogy a passzív alanyok (a felismerendők) nem látták az aktív alanyt, a végrehajtás során a felismerőt (pl. tanút, sértettet, gyanúsítottat).
- g) Örvedetes tapasztalat, hogy a bíróságok vizsgálták és értékelték, hogy a felismerő tanú (sértett) milyen módon fejezi ki azt, hogy a több személy közül kiből ismerte fel azt, akit a bűncselekménnyel kapcsolatban észlelt. Rámutat-e, kimondja-e nyíltan, határozottan, bizonyosan, sőt ismételt, avagy ellenkezőleg, bizonytalan, határozatlan.
- h) Az ítélezők többször észlelték azt a megelőzendő, elkerülendő jelenséget, hogy a felismerők egymással megbeszélték a korábbi eseményeket, személyeket, leírásaikat a nyomozóhatósági épület előtt vagy éppen a hatósági épületen belül várakozva. Ebből következően mindent meg kell tenni, hogy egymással ne kommunikálhassanak a felismerés előtt, alatt. (Pl. nem küldözgethetnek egymásnak mobiltelefonos képeket, sms üzeneteket és nem hozhatnak létre facebook, whatsapp csoportot.) Ehhez kötődően vetem fel még, hogy a felismerésekben résztvevő aktív alanyokat (tanúkat, sértetteket) olyan időpontokra célszerű (szeparáltan) idézni a nyomozási cselekményre, hogy a fenti egyeztetés ne történhessen meg.
- i) Nem találkoztam olyan indokolással, ami arra utalt volna, hogy a fontoskodó, hatóságnak megfelelni igyekvő tanú kiszűrésére (a szavahihetőség ellenőrzésére) az ún. „üres” formációt használta volna a nyomozóhatóság. E formulában a passzív alanyos csoportba be sem

állítják a (potenciális) gyanúsítottat, csak minden gyanú fölött álló, ún. „indifferens” egyéneket.

j) Megfontolandó, hogy tárgyalási szakban szabad-e ismételten feltenni a kérdést a felismerőnek, hogy felismeri-e a személyt, akit már korábban látott és kiválasztott. Nézetem szerint a „reprodukciónak reprodukciója” nem igazán bírhat bizonyító erővel.

k) A jogalkotásnak szóló javaslatként vetem fel: annak ellenére, hogy a magyar büntető eljárásjogi történetben az eddigi legrészletesebb törvényi szabályozást olvashatjuk a külön nevesített felismerésről, mégsem mondja ki azt a Be., hogy lehetőleg az eredeti észlelési körülmények között szükséges megtartani a felismertetést.

l) Az intézmény nevének bevezetésben említett változtatási javaslata mellé szintén „de lege ferenda” javaslatként mondom el, hogy azt – a döntésekben egyáltalán nem talált formulát – is célszerű lenne rögzíteni a törvényi megfogalmazásban, hogy a felismertetést végzőnek fel kell hívnia a felismerőt, (ki kell oktatnia):

a) nem biztos, hogy az elkövető a felismerendő személyek között van;

b) nem kötelessége a választás (a mindenáron kiválasztás);

c) akkor is folytatódik a nyomozás, ha nem választ ki senkit;

d) nem fog visszajelzést kapni arról, hogy „helyes” volt-e a választása, ha egyáltalán választ;

e) tárgyak, fényképek felismertetése esetében is alkalmazandó figyelmeztetéseknek kell lennie az a-d) alpontokba foglaltaknak, valamint annak, hogy idő elteltével az elkövető külseje (hajszíne, hajhossza, hajformája, arcszörzete, bőre) változhat, illetve a fényképeken kissé máshogy nézhet ki.

5. Záró gondolat

Mint minden jogállamra, biztonságra, minőségi bűnüldözésre, valóság-hű tényállásra alapított, tisztességes eljárási követelményeket betartó ítélkezésre, időtálló és szakszerű jogi normákra vágyó ember és minden jogelmélettel foglalkozó kutató (köztük magam is) abban reménykedhetünk, hogy a jövőben van érdemi befolyása és hatása a tudományos publikációk által felvetett javító javaslatoknak a jogalkotásra és a jogalkalmazásra. Ha nem is a következő hónapokban, de évek alatt elérhetjük, hogy a büntetőeljárás egyik sorsfordító szerepet betöltő (főleg nyomozási) aktusa, a felismerési kísérlet mind jogszabályi, mind végrehajtási szinten valóban a perbeli súlyához méltó

formában jelenik meg, és nem ad tényalapot téves bírósági döntéshez, mindenki által megelőzendő és kerülendő justizmordhoz, „miscarriage of justice”-hoz.